

ตำบลทุ่งนางโอก

อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

เปลี่ยนตัวเอง กลับสู่วิถีชีวิตดั้งเดิม
ไม่เดินตามระบบทุน

สารบัญ

- ๐๖ สภาพแวดล้อม
- ๐๘ ความเป็นมา
- ๒๒ ก้าวเดินด้วยความปลอดภัย
- ๒๔ กลไกการขับเคลื่อน
- ๓๐ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่
- ๓๖ แผนที่ความรู้
- ๓๘ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้
- ๔๒ ภาคผนวก

นิยามความปลอดภัยของตำบลทุ่งนางโอก

“มุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

เสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง”

โมเดลทุ่งนางโอก : สู่ความเป็นตำบลวิถีพอเพียง

สภาพ แวดล้อม

ในอดีตดินแดนถิ่นอีสานแห่งนี้เป็นที่ทุ่งกว้าง มีเรื่องเล่าสืบต่อกันว่า เมื่อประมาณสองร้อยปีล่วงมาแล้ว มีการย้ายถิ่นฐานมาจาก อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี เข้ามาอาศัยอยู่บริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ ในช่วงเวลานั้นมีพืชเป็นไม้ทรงพุ่มออกดอกสีแสด คนในสมัยนั้นเรียกกันว่า "ต้นอีโอก" ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๒๒ มีชาวพม่าหนีสงครามมาจาก อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เข้ามาอยู่อาศัยด้วยจนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ จึงได้ตั้งเป็นหมู่บ้านโดยใช้ชื่อ บ้านทุ่งอีโอก ต่อมาทางราชการได้แยกพื้นที่แห่งนี้จากการปกครองของ ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มาเป็นตำบลทุ่งนางโกล นอกจากนี้ตำบลทุ่งนางโกล ยังประกอบด้วย ชุมชนดั้งเดิมอีก ๒ ชุมชน ซึ่งคนส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (นครเวียงจันทร์) ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองเป่า และชุมชนบ้านหนองไม้ค้าย

ตำบลทุ่งนางโกล ห่างจากอำเภอเมืองยโสธร เป็นระยะทาง ๑๐ กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น ๘ หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรโดยประมาณ ๕,๐๐๐ คน โดยมีสภาพพื้นที่เป็นพื้นราบในระดับเดียวกัน มีลักษณะเป็นที่นาขนาดใหญ่ มีต้นสะแบง ต้นยางนา ขึ้นสลับกัน บางชุมชนได้กำหนดให้เป็น เขตป่าอนุรักษ์ และยังมีแหล่งน้ำขนาดเล็กกระจายอยู่ในพื้นที่ตามหมู่บ้านต่างๆ สภาพทั่วไปเป็นที่ราบมีน้ำขัง ในฤดูฝน จึงไม่สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นได้นอกจากข้าว ดังนั้นประชาชนส่วนใหญ่ จึงประกอบอาชีพ ปลูกข้าว และเลี้ยงโคพันธุ์ลูกผสมบราซิล ครอบครัพละ ๒ ถึง ๓ ตัว นอกจากนั้นแล้วเวลารว่างเว้นจากการทำนา ก็ทำการจักสานกระบุงข้าวเหนียว เลี้ยงสุกร และปลูกผัก เป็นอาชีพเสริมของคนในชุมชน

ความเป็นมา

ตำบลทุ่งนางโกลมีพัฒนาการของการรวมกลุ่มคนเพื่อตั้งเป็นชุมชนมาตั้งแต่อดีต และย้ายถิ่นฐานเพื่อให้เกิดความสอดคล้องเหมาะสมต่อการดำรงชีพ เพราะฉะนั้นพัฒนาการของตำบลจึงสอดคล้องกับวิถีการผลิตในปัจจุบันของคนในตำบล ดังจะเห็นได้จากประวัติการพัฒนาตำบลทุ่งนางโกล ดังต่อไปนี้

ก่อนปี พ.ศ.๒๕๐๘

ยุคการตั้งถิ่นฐาน

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณทุ่งนางโอก ครั้งแรกอยู่บริเวณบ้านโนนหมากเหือ ตำบลเค็ด อำเภอมือง จังหวัดยโสธรในปัจจุบัน ซึ่งคนที่อพยพมาในกลุ่มนี้มาจากหนองบัวลำภู ต่อมาไม่นานประสบเหตุสัตว์ร้ายคุกคามทำให้ต้องอพยพไปหาที่อยู่ใหม่ จึงย้ายมาตั้งบ้านบริเวณบ้านหนองคอ และบ้านทุ่งนางโอกปัจจุบัน เมื่อมาอยู่บริเวณนี้ปรากฏว่าเป็นที่ลุ่มเกิดน้ำท่วมขังในฤดูฝนทำให้ไม่สามารถอยู่ได้อีก ดังนั้นกลุ่มคนที่อยู่บริเวณนี้จึงได้อพยพอีกครั้ง โดยทิ้งเพียงร่องรอยของบ่อน้ำไว้ ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า "ส้างบ้านเก่า" ต่อมาได้อพยพไปตั้งบ้านเรือนใหม่ ห่างจากที่ตั้งเดิมออกไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๕ กิโลเมตร ในปัจจุบันนี้คือบริเวณบ้านหัวโสก หรือบริเวณคอนปู่ตาของบ้านทุ่งนางโอก หลังจากนั้น

ไม่นานชาวบ้านหัวโสกก็ได้ถูกคุกคามจากสัตว์ร้ายที่มีทั้งยุงและแมลงมารบกวนทั้งคนและสัตว์เลี้ยง จึงมีการย้ายหมู่บ้านอีกครั้งโดยห่างออกไปยังทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้านเดิมประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร โดยเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านทุ่งนางโอก และมีการแบ่งการปกครองออกเป็น ๕ คุ่ม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ คุ่มหนองไฮ คุ่มสว่าง คุ่มกลาง คุ่มนอก และคุ่มชะเงาะ

พ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๓๗

ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงและ พัฒนาในพื้นที่

ตำบลทุ่งนางโกลมีพื้นฐานอาชีพคือการทำนาเป็นหลักมาตั้งแต่อดีต และมีการจักสานเพื่อเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนตนเอง จนกระทั่งพัฒนาเป็นการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมเรื่องการตลาดให้กับชุมชน ต่อมาได้มีการส่งเสริมการปลูกปอเพื่อขายโดยปลูกทั้งในที่โคกสาธารณะ และที่สวนตนเอง เพื่อนำไปขายที่โรงปอกิจทวี ซึ่งตั้งอยู่ในตัวจังหวัดยโสธร หลังจากนั้นเริ่มมีไฟฟ้าเข้ามาในหมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๔ ในเวลาต่อมาได้สร้างถนนลูกรังเชื่อมหมู่บ้านกับทางหลวง โดยขอขุดดินลูกรังจากที่นาของชาวบ้าน เนื่องจากขณะนั้นเริ่มมีการสร้างทางหลวงเพื่อให้สะดวกต่อการขนส่ง

ผลผลิตทางการเกษตร เข้าไปขายในตัวจังหวัดยโสธร และเนื่องจากสภาพพื้นที่ที่แห้งแล้งทำให้ผลผลิตข้าวไม่ดี จึงมีการเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าวใหม่หันมาทดลองใช้ปุ๋ยเคมีแทน พร้อมกันนี้มีการแจกเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการทดลองทำการเพาะปลูกข้าวแบบใช้สารเคมี และเปลี่ยนแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าวท้องถิ่นเป็นข้าวหอมมะลิ หลังจากนั้นไม่นานเกิดปัญหา ข้าวเจ้าแดงพันธุ์พื้นเมืองหายไป ข้าวหอมมะลิมาแทนที่ทุกแปลงนา เนื่องจากมีการส่งเสริมการปลูกข้าวและมีแนวทางว่าพื้นที่ตำบลทุ่งนางโกลเหมาะสมที่จะปลูกข้าวเจ้าหอมมะลิ (นนทบุรี) อีกทั้งมีโครงการอีสานเขียวเข้ามาพร้อมกับการส่งเสริมการปลูกยูคาลิปตัส ทำให้ช่วงเวลานั้นมีการกระจายการเพาะปลูกยูคาลิปตัสไปตามคันนาและป่าหัวไร่ปลายนาของชุมชนจำนวนมาก

พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๕๒

ยุคการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในเรื่องของการใช้สารเคมีเข้ามาเพิ่มผลผลิตในการปลูกข้าว ได้ขยายวงกว้างไปทั้งตำบล จึงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นอย่างมาก ทำให้สภาพดินเสื่อมโทรมขาดความอุดมสมบูรณ์ ในช่วงนี้ชุมชนเริ่มตื่นตัว ได้เริ่มมีการส่งเสริมและแนะนำเรื่องปุ๋ยชีวภาพ เริ่มมีการฝึกอบรมให้กับกลุ่มผู้นำในแต่ละชุมชน และมีหน่วยงาน GAP เข้ามาส่งเสริมเรื่องการทำนาอินทรีย์ พร้อมกับการอบรมภายใต้โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ อีกทั้งสำนักงานเกษตรจังหวัดก็เริ่มแนะนำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งจะได้รับทั้งพันธุ์กล้าไม้ พันธุ์กบ และพันธุ์ปลาไปเลี้ยงในบ่อที่มีการขุดให้ หลังจากนั้นก็เริ่มมีศูนย์ข้าวชุมชนทุ่งนางโกล (หอมมะลิ กข ๑๐๕) มีเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเข้ามาส่งเสริมและจัดตั้งการรวมกลุ่มโดยรัฐบาลเป็นผู้ให้ทุนในการจัดทำศูนย์ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ กข ๑๐๕ กระจายให้ทั่วทั้งตำบล

■ กุณตำบล

ตำบลทุ่งนางโกล ผ่านการลองผิดลองถูก มาหลายยุคหลายสมัยแต่ก็สามารถย้อนกลับมามอง ตนเอง จนค้นพบว่าสิ่งที่ตำบลทุ่งนางโกลมีอยู่นั้นสามารถ พัฒนาให้ผลิดอกออกผลจนเลี้ยงปากเลี้ยงท้องได้ จะเห็น ได้ว่าการรู้จักตนเอง หรือรู้ตัวรู้ตน เป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่สุดในการแก้ปัญหาและพัฒนาไปสู่ความสุขของชุมชน สำหรับต้นทุนสำคัญที่ตำบลนางโกลมีอยู่นั้น ประกอบ ไปด้วย

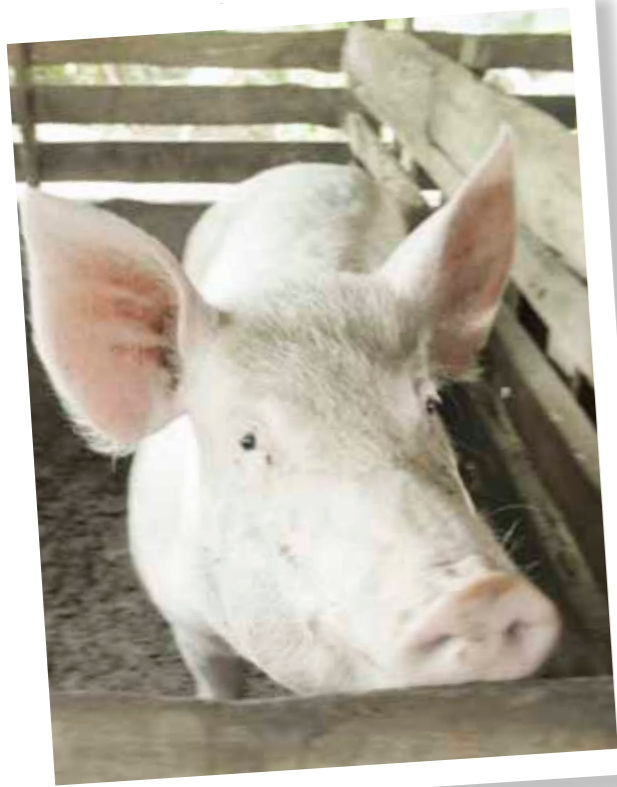

คุณภาพทรัพยากรท้องถิ่น

ทรัพยากรดิน สภาพดินโดยทั่วไปของตำบลทุ่งนางโกล มีลักษณะระบายน้ำเร็ว เป็นดินร่วนปนทรายไม่อุ้มน้ำ เนื้อดินเป็นสีน้ำตาลเข้มหรือสีน้ำตาลแดง มีสภาพเป็นกรดถึงปานกลาง (pH ๕.๕-๗.๐) มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ควรปรับปรุงบำรุงดินโดยการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก เพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน จากสภาพของดิน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เลือกปลูกข้าว เป็นพืชหลักในพื้นที่ ส่วนพืชชนิดอื่นเช่น ผักต่างๆ ก็ปลูกเสริมบ้าง

ทรัพยากรแหล่งน้ำ แหล่งน้ำที่สำคัญของตำบลทุ่งนางโกล มีทั้งแหล่งน้ำทางธรรมชาติ และแหล่งน้ำที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเกษตรของตำบลทุ่งนางโกล ประกอบด้วยลำห้วย ๒ สาย ได้แก่ ลำห้วยทุ่งนางโกล และลำห้วยหนองไม้ตาย

นอกจากนี้ยังมีบึงและหนองน้ำขนาดเล็ก ๑๕ แห่ง ได้แก่ หนองฮู้ หนองไม้ตาย หนองบัว หนองเสือผืน หนองบุญมา หนองแหน หนองจาน หนองขาม หนองเป่า หนองตอ้อย หนองคอน ปูตา หนองขอน หนองผักข่า หนองรัง และหนองคอกควาย สำหรับใช้ในการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ลำห้วยทุ่งนางโกลเป็นแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งมีน้ำตลอดทั้งปี

ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลทุ่งนางโกลมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ๑)

ป่าชุมชนหนองเป่าซึ่งเป็นที่สาธารณะของชุมชนหนองเป่า หมู่ที่ ๔ และ ๕ มีเนื้อที่ ๑๒๐ ไร่ และคอนปู่ตา ๒๕ ไร่ ๒) บ้านหนองไม้ตายมีพื้นที่เป็นป่าช้า ๕ ไร่ และคอนปู่ตา ๑ ไร่ ๓) บ้านคอนกระยอม คอนปู่ตา ๔ ไร่ ๔) บ้านหนองตอ ป่าหนองสิม ๔๖๐ ไร่ สภาพป่าค่อนข้างสมบูรณ์เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ และคนในหมู่บ้านใช้เก็บพืชผักกินได้ เช่น เห็ดชนิดต่างๆ

นอกจากนี้ยังมีป่าคอนปู่ตาเป็นป่าที่อุดมด้วยสัตว์ชนิดต่างๆ และชาวบ้านเข้าไปเก็บหาของในป่าเพื่อเป็นอาหาร และเป็นที่เคารพสักการะของคนในชุมชน อีกทั้งเป็นป่าที่คอยป้องกันไม่ให้ลมพายุเข้ามาในหมู่บ้านและยังช่วยกรองอากาศบริสุทธิ์เข้ามาในหมู่บ้านอีกด้วย

กุนทางศักยภาพชุมชนและการพัฒนา

ชาวตำบลทุ่งนางโกลได้รับการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และผลักดัน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนางโกล เพื่อให้มีการรวมกลุ่มและผลิตงานจักสานเป็นสินค้าเพื่อส่งออกนอกพื้นที่ ซึ่งในตำบลทุ่งนางโกล มีการรวมกลุ่มกันครั้งแรกที่ หมู่ ๓ โดยเริ่มจากการระดมหุ้นๆ ละ ๔๐ บาท มีผู้เข้าร่วม ๓๐ คน ทำให้กลุ่มมีเงินทุน ๑,๒๐๐ บาท เพื่อดำเนินกิจกรรมการจักสาน และเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกันในรูปแบบต่างๆ เช่น กระติบข้าวสานลายตัวหนังสือ กระเป๋าสตางค์

กล่องกระดาษทิชชู แจกกัน และกล่องใส่โทรศัพท์ ปัจจุบันมีสมาชิก ๘๐ คน และมีกลุ่มย่อยกระจายแต่ละหมู่บ้านอีกรวมทั้งสิ้น ๘ กลุ่มย่อย

ศูนย์การเรียนรู้ข้าวชุมชนตำบลทุ่งนางโอก เริ่มต้นจากการที่ส่วนราชการเข้ามาเห็นการเพาะปลูกข้าวของชาวบ้าน และผลผลิตที่ได้ไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้มีการส่งเสริมการปลูกข้าวหลากหลายสายพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการปลูกข้าวหอมมะลิ ศูนย์ข้าวได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลเพื่อจัดตั้งศูนย์กลางของชุมชนในการเก็บเมล็ดพันธุ์ โดยเน้นเรื่องการทำนาอินทรีย์เพื่อขยายพันธุ์ข้าว

ศูนย์ข้าวคุณธรรมชุมชนทุ่งนางโอก ชุมชนมีการวางแผนทางร่วมกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอที่เข้ามาส่งเสริม คือ ปีแรกมีการส่งเสริมการปลูกข้าวโดยมีเมล็ดพันธุ์ให้เริ่มต้น ๓ ตัน โดยให้ปลูกในพื้นที่ประมาณ ๒๐๐ ไร่ ปีที่สอง จากเมล็ดพันธุ์เดิมที่มีกระบวนการคัดเมล็ดพันธุ์ร่วมกันในกลุ่ม แล้วนำเมล็ดพันธุ์ที่ได้จากปีแรกมาแจกจ่ายขยายพันธุ์ต่อ โดยให้มีเนื้อที่เพาะปลูกทั้งหมด ๑,๐๐๐ ไร่ ปีที่สาม ใช้วิธีการเดียวกันแต่ให้ได้พื้นที่เพิ่มเป็น ๔,๐๐๐ ไร่ เมื่อถึงปี ๒๕๕๐ ทางเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอได้สนับสนุนเมล็ดพันธุ์เพิ่มเติมอีก ๓ ตัน เพื่อนำไปสู่การขยายผลในกลุ่มโดยกระบวนการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐจะมีขั้นตอนการแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ให้อย่างต่อเนื่อง แต่จะลดปริมาณลงเพื่อให้เกิดกระบวนการคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ

ก้าวเดิน ด้วยความพอเพียง

ตำบลทุ่งนางโกล ได้เข้าร่วมโครงการรักษ้ำป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง ระยะที่ ๓ ในปี ๒๕๕๒ โดยการนำขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนางโกล เนื่องจากได้เห็นเป้าหมายและแนวทางของโครงการว่าจะช่วยคลี่คลายปัญหาด้านการทำนาที่มุ่งเน้นการทำนาเพื่อสนองด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ซึ่งจากการที่ชาวบ้านไม่รู้เท่าทัน จึงหลงเข้าไปสู่วัฏจักรการค้ากำไรของนายทุนโดยไม่รู้ตัว อันเป็นต้นเหตุของปัญหาหนี้สินภายในครอบครัว เกิดผลกระทบด้านปัญหาสังคม ปัญหาด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมตามมา เช่น

ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ต้นทุนการผลิตที่สูง ราคาผลผลิตตกต่ำ และภัยธรรมชาติ ต่อมา มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยกันหาทางออก โดยย้อนมองวิถีการผลิตแบบดั้งเดิม มาปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเป็นทางเลือกให้กับคนในชุมชน และชาวชุมชนมองเห็นว่าการย้อนมองตนเอง และการนำต้นทุนทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนมาพัฒนาต่อยอดในทิศทางแห่งความพอเพียง จะเป็นทางออกของการแก้ปัญหาให้กับชุมชน โดยมุ่งหวังว่าการเรียนรู้จะเป็นทางเลือกให้กับคนในชุมชนที่กำลังแสวงหาความสุขแบบยั่งยืนได้ 💧

คณะกรรมการโครงการฯ ตำบลทุ่งนางโอก

คณะกรรมการโครงการฯ

คณะกรรมการโครงการฯ ถือเป็นองค์ประกอบของกลไกการทำงานที่มีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้การขับเคลื่อนงานตามแผนตำบลวิถีพอเพียงของตำบลทุ่งนางโกล เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่ชุมชนต้องการ

โครงสร้างคณะกรรมการโครงการฯ ประกอบไปด้วยบุคคลสำคัญที่อยู่ภายในชุมชน ที่อาสาเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนงานของโครงการฯ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยมี หนุอาน โสมณวัฒน์ ดำรงตำแหน่ง ประธานคณะกรรมการและคณะกรรมการฝ่ายเปิดบัญชี มีสถานะทางสังคมเป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านทุ่งนางโกล หมู่ที่ ๑ มีประวัติการทำงานเป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนทั้ง ๕ หมู่บ้าน และหน่วยงานราชการ

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

ทีมงานภาคสนาม ปตท. ถือเป็นส่วนหนึ่งของกลไกที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนงานภายใต้แนวทางการทำงานของโครงการฯ ให้มีความคล่องตัวและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล คัดเลือกจากบุคลากรของคนที่ในพื้นที่ มีความรู้ความเข้าใจในบริบท สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และมีความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่เป็นอย่างดี มีบทบาทหน้าที่ประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการโครงการฯ โดยในช่วงแรก เป็นการสร้างความเข้าใจ เป้าหมาย และแนวทางการทำงานกับแกนนำชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และภาคีในท้องถิ่น ช่วงที่สอง เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในแนวทางการทำงานของโครงการฯ และตัวของเจ้าหน้าที่โครงการฯ ส่วนช่วงที่สาม เป็นการสร้างทีมคนทำงานสำหรับเทคนิคและวิธีการทำงานเหล่านี้ เจ้าหน้าที่ประจำตำบลได้เรียนรู้มาจากการถ่ายทอดชุดประสบการณ์ทำงานจากเจ้าหน้าที่ประจำภาค และที่ปรึกษาภาคที่คอยทำหน้าที่ให้คำแนะนำวิธีการทำงานและสนับสนุนการทำงานในพื้นที่

เจ้าหน้าที่ประจำภาค มีบทบาทหน้าที่ในการวางกลยุทธ์ในการทำงานตามแผนงานที่กำหนดโดยชุมชน โดยการสร้างโอกาสให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนของคนทำงานทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นวงพูดคุยของครัวเรือนพอเพียงอาสา วงประชุมคณะกรรมการโครงการฯ และภาคี นอกจากนั้นยังออกแบบการทำงานให้มีกลไกการขับเคลื่อนงานถึงระดับหมู่บ้าน โดยใช้เงื่อนไขการออมมาเป็นเครื่องมือมาเชื่อมร้อยให้ครัวเรือนพอเพียงอาสาเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน

ที่ปรึกษาภาค มีบทบาทหน้าที่ด้านการบริหารจัดการ โดยขับเคลื่อนงานให้เป็นไปตามนโยบายโครงการฯ และความต้องการของชุมชน เป็นบุคคลที่เข้ามามีบทบาทตั้งแต่เริ่มต้น ในการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่รวมไปถึงการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ประจำตำบลและนำขบวนการทำงานของโครงการฯ โดยการวางแผนการขับเคลื่อนงานในแต่ละเดือนให้สอดคล้องกับนโยบายของโครงการฯ ในแต่ละช่วงระยะเวลา และพิจารณาประเมินความเป็นไปได้ของแผนตำบลวิถีพอเพียงตามศักยภาพของชุมชน อีกทั้งให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานของโครงการฯ พร้อมทั้งถ่ายทอดชุดความรู้ประสบการณ์การทำงานพัฒนาในเวทีประชุมทุกเดือน ตลอดจนออกแบบการประชุมให้เจ้าหน้าที่โครงการฯ ได้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานในแต่ละพื้นที่ร่วมกัน

ทีมงานภาคสนาม ปตท. ทั้ง ๓ ระดับมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ในระยะเริ่มต้นเป็นอย่างมาก เนื่องจากต้องเป็นคนที่นำแนวทางและหลักการทำงานของโครงการฯ มาตีความหมายแล้วนำไปออกแบบการทำงานให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของตำบลทุ่งนางโกล เพื่อพัฒนาตำบลให้เป็นไปในทิศทางแห่งความพอเพียง 💧

■ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่ การจัดการทรัพยากรป่า

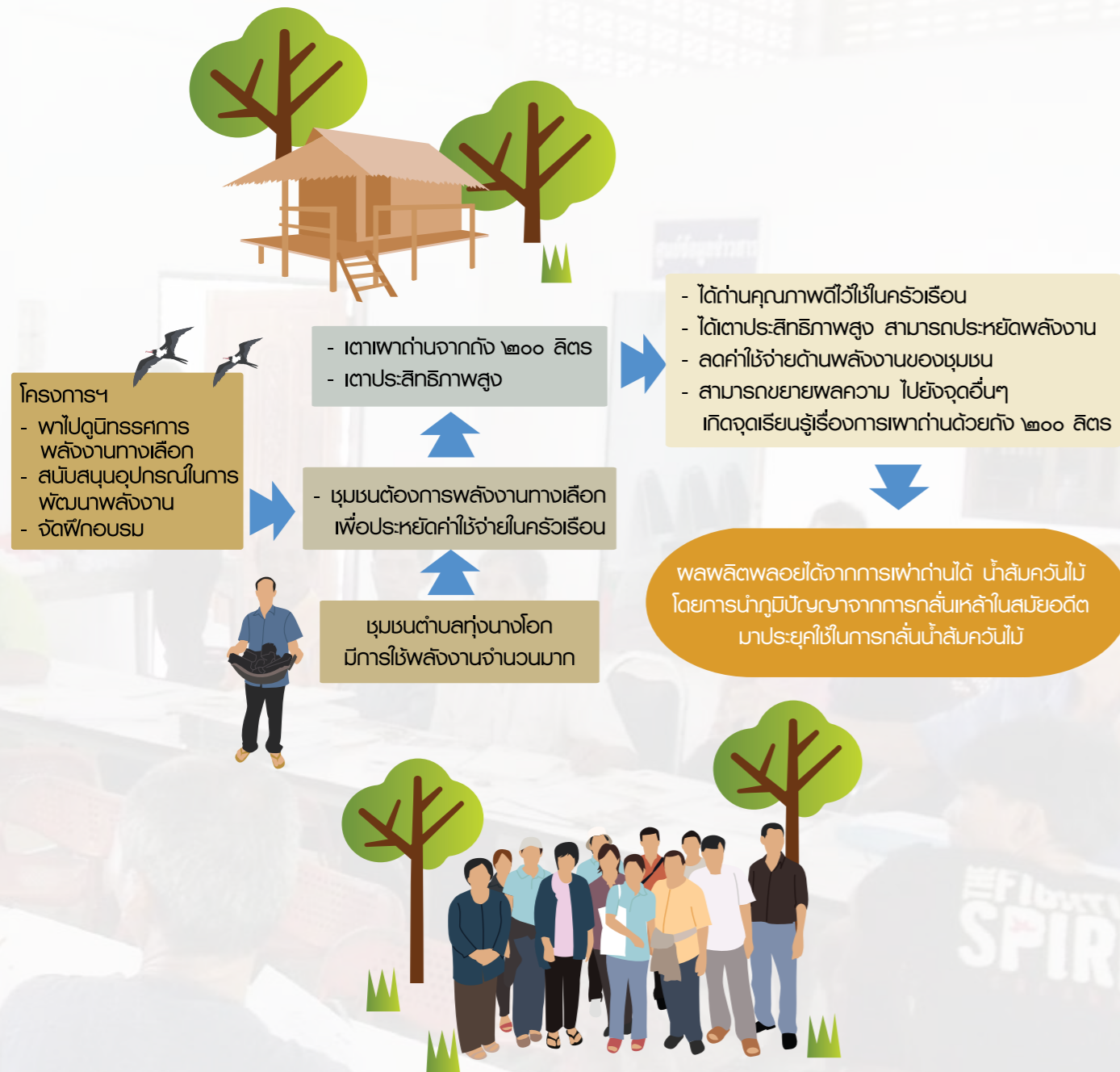

เมื่อมีการเข้าไปใช้ทรัพยากรในป่ามากขึ้น ความอุดมสมบูรณ์ของป่าก็ลดลง เนื่องจากไม่มีกฎระเบียบกติกาในการเข้าไปใช้ทรัพยากรในป่า มีเพียงการนำความเชื่อในผีปู่ตามาถือปฏิบัติในการรักษาป่า เมื่อโครงการฯ ได้กำหนดแผนในการจัดการป่าคอนปู่ตาเริ่มจากการพาตัวแทนคณะกรรมการไปร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการทรัพยากรกับเครือข่ายภาคอีสานทั้ง ๒๒ ตำบล ที่ตำบลไทยสามัคคี อำเภอร่องน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จากนั้นก็มีการจัดเวทีพูดคุยสร้างความร่วมมือในการจัดการป่าชุมชน โดยเชิญตัวแทนของครู นักเรียน อบต. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำชุมชน ปราชญ์ด้านพิธีกรรมและแกนนำของคณในชุมชน ร่วมหาแนวทางในการจัดการป่าให้เหมาะสม ทุกคนได้ร่วมกันวางแผนการพัฒนาป่าคอนปู่ตาด้วยกัน โดยได้กำหนดเป็นกิจกรรมที่ทำต่อเนื่องเป็นประจำเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ของคนในชุมชน

นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงานตามแผนงานการปลูกต้นไม้เสริมในพื้นที่ว่างในบริเวณป่า ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้นำ กลุ่มผู้บริหารท้องถิ่น กลุ่ม อสม. และคณะครูจากโรงเรียนในพื้นที่ โดยสร้างกิจกรรมให้ครูและเยาวชนเข้าสำรวจและศึกษาพรรณไม้ สัตว์ป่าและการเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าคอนปูนาร่วมกับผู้รู้ และสืบค้นความเป็นมาของป่าจากผู้รู้ในชุมชน แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทำเป็นทำเนียบป่า และจัดทำสื่อการเรียนรู้ร่วมกับผู้รู้และคณะกรรมการป่า จากนั้นจัดตั้งเป็นจุดเรียนรู้ทำเป็นห้องเรียนป่าชุมชน และแต่งตั้งผู้ดูแลจุดเรียนรู้ จะเห็นว่าตำบลทุ่งนางโกลได้มีการดำเนินงานด้านทรัพยากรป่าไม้มาอย่างต่อเนื่อง เพื่อหวังให้คนในชุมชนร่วมมือกันอนุรักษ์ป่าให้มีความสมบูรณ์อย่างยั่งยืนต่อไป

พัฒนาพลังงาน “เตาเผาถ่านถัง ๒๐๐ ลิตร และเตาประสิทธิภาพสูง”

จากการดำเนินงานนิทรรศการพลังงานทางเลือก และการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการใช้พลังงานของชุมชนตำบลทุ่งนางโอกพบว่า มีการใช้ไม้ฟืนและถ่านในการหุงต้มอาหารมากที่สุด รองลงมาจะเป็นแก๊สหุงต้ม และไฟฟ้าตามลำดับ คราวเรือนพอเพียงอาสา มีความสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องการปั้นเตาประสิทธิภาพ และการเผาถ่านจากถัง ๒๐๐ ลิตร เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัว เพื่อให้เกิดการลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานและเป็นการใช้ประโยชน์ต่อเนื่องในจุดเริ่มต้นของการฝึกอบรมนี้ ทางโครงการฯ ใช้วิธีการสนับสนุนอุปกรณ์เพื่อใช้ในการทดลองปฏิบัติ ปัจจุบันเกิดจุดเรียนรู้เรื่องการเผาถ่านด้วยถัง ๒๐๐ ลิตร มีวิทยากรที่เป็นชาวบ้านที่ผ่านการฝึกอบรมคอยให้ความรู้แก่คนที่สนใจในชุมชน และมีการนำภูมิปัญญาจากการกลั่นเหล้าในสมัยอดีตมาประยุกต์ใช้ในการกลั่นน้ำส้มควันไม้โดยไม่ต้องรอให้เกิดการแยกตัวของน้ำมันเบาจากขี้เถ้าที่อยู่ในน้ำส้มควันไม้ซึ่งน้ำส้มควันไม้ที่ผ่านการกลั่นสามารถนำไปใช้ได้ดี

นอกจากนี้การปั้นเตาประสิทธิภาพสูงในตำบลทุ่งนางโอกใช้วิธีการเดียวกันกับการเผาถ่าน คือ โครงการฯ ให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ชุดแรกในการฝึกอบรมและปฏิบัติการ พร้อมกับจัดหาวิทยากรเพื่ออบรมให้กับผู้สนใจ หลังจากมีการฝึกอบรมไปแล้ว ก็มีการทำกิจกรรมต่อเนื่องโดยพัฒนาจุดฝึกอบรมให้เป็นฐานการเรียนรู้ในเรื่องการปั้นเตา และมีผู้รู้จากการฝึกอบรมคอยให้ความรู้ อีกทั้งยังสามารถขยายผลไปยังหมู่บ้านอื่นๆ ภายในตำบลด้วยการระดมทุนกันเองอีกด้วย 🔥

แผนที่ความรู้

รายชื่อแหล่งเรียนรู้ตำบลทุ่งนางโอก

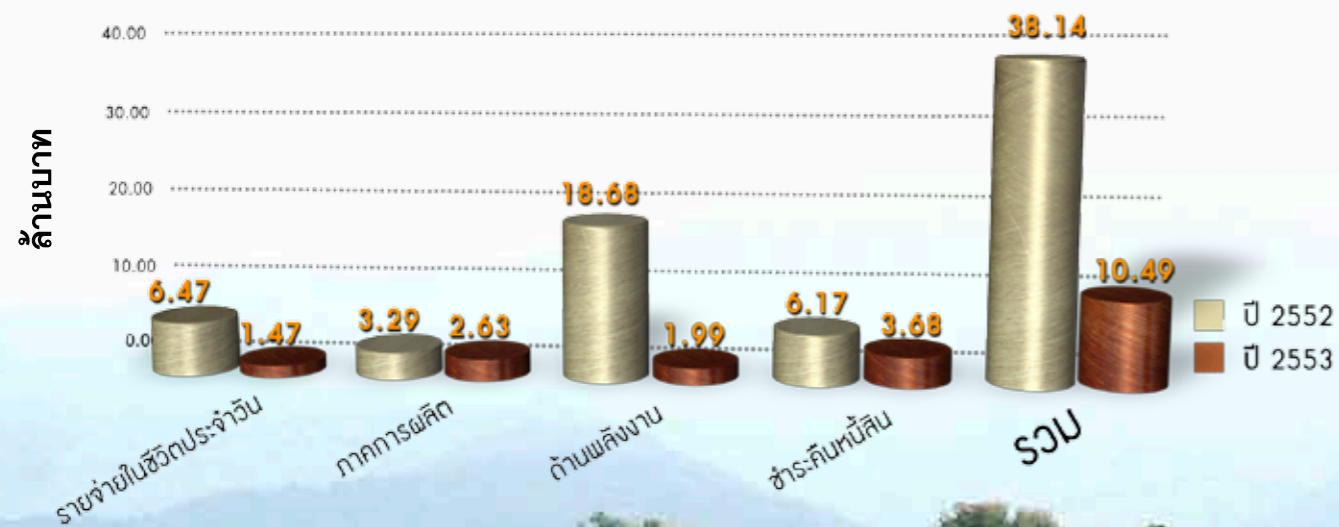
จุดเรียนรู้

- ๑ กลุ่มข้าวชุมชน
- ๒ กลุ่มจักสาน
- ๓ กลุ่มจักสาน
- ๔ กลุ่มเตาเผาถ่าน ๒๐๐ ลิตร
- ๕ กลุ่มปั้นเตาหุงต้มประสิทธิภาพสูง
- ๖ กลุ่มปุยชีวภาพ
- ๗ กลุ่มผลิตของใช้ในครัวเรือน

■ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้

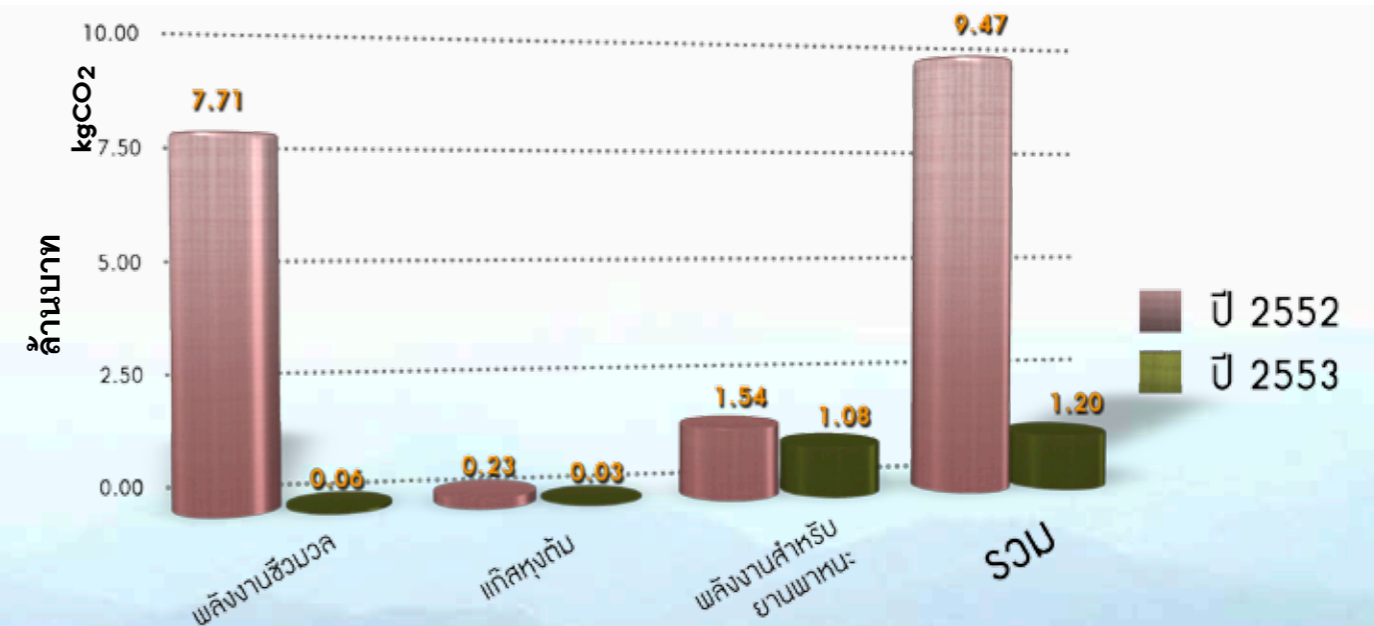
จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจและพลังงาน ในภาพรวมของตำบลระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ พบว่า รายจ่ายรวมปี ๒๕๕๓ ลดลง ๒๗.๖๕ ล้านบาท คิดเป็น ๗๒% ของรายจ่ายรวมปี ๒๕๕๒ รายจ่ายที่ลดลงมากที่สุด มาจากพลังงาน และรายจ่ายในชีวิตประจำวัน ๑๖.๖๘ และ ๕.๐๐ ล้านบาท ตามลำดับ คำนวณตามแผนภูมิ ๑

แผนภูมิ ๑ ข้อมูลเปรียบเทียบรายรับรวมระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

รายจ่ายพลังงานปี ๒๕๕๓ ลดลง ๘.๒๗ ล้านบาท คิดเป็น ๘๗% ของรายจ่ายรวมปี ๒๕๕๒ รายจ่ายที่ลดลงมากที่สุดมาจากพลังงานชีวมวล และพลังงานสำหรับยานพาหนะ ลดลง ๗.๖๕ และ ๐.๔๖ ล้านบาท ตามลำดับ คำนวณตามแผนภูมิ ๒

แผนภูมิ ๒ ข้อมูลเปรียบเทียบรายจ่ายพลังงานระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลง
จากการทำกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ตำบลทุ่งนางโอก ลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ลงได้ ๑,๒๒๒,๓๗๘ กิโลกรัม จากกิจกรรม
ปลูกต้นไม้ การทำปุ๋ยอินทรีย์ กิจกรรมรณรงค์การประหยัดพลังงาน การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุ
ธรรมชาติ และพลังงานทดแทนที่ใช้แทนแก๊สหุงต้ม

หน่วย : กิโลกรัม CO₂

กิจกรรม	ปริมาณ CO ₂ ที่ลดการปล่อยลง
ปลูกต้นไม้	1,138,765
แปรรูปผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุธรรมชาติ	9,438
การทำปุ๋ยอินทรีย์	43,285
พลังงานทดแทนที่ใช้แทนแก๊สหุงต้ม	2,456
กิจกรรมรณรงค์การประหยัดพลังงาน	2,8434
รวม	1,222,378

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลจากกลุ่มครัวเรือนพอเพียงอาสาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ภาคผนวก

รายชื่อคนต้นแบบ...บทสรุปความพอเพียง

กอง สมหวัง พลังงานทดแทน

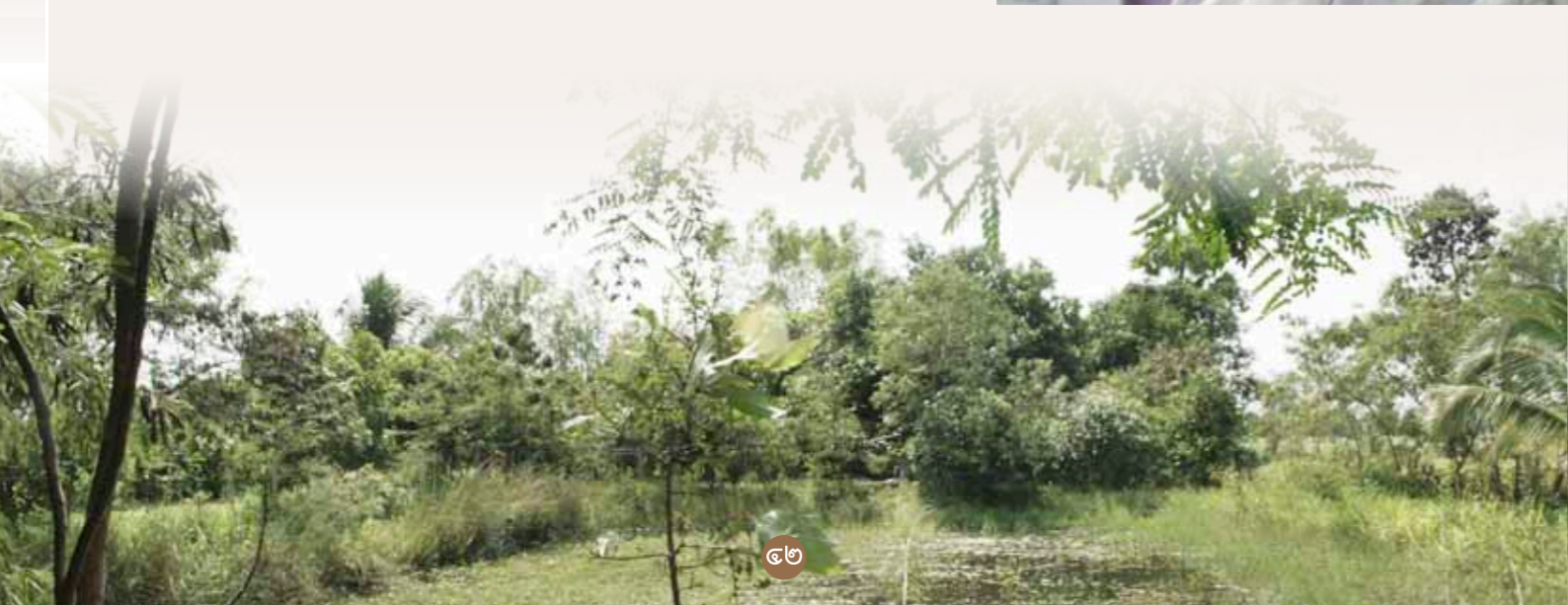
กอง สมหวัง ผู้เฒ่าแห่งบ้านทุ่งนางโกลที่เรียนรู้การใช้ชีวิตแบบลูกชาวนา อยู่ในวิถีความเป็นท้องถิ่นกับความเป็นธรรมชาติ กอง สมหวังเป็นผู้ที่เรียนรู้ทุกอย่าง ดังนั้นไม่ว่าโครงการใดๆ ได้เรียนรู้หมด เมื่อเรียนรู้แล้วทดลองทำ ทั้งชุดทั้งบ่อ ดินเพื่อเลี้ยงปลา ซึ่งมีทั้งปลาคูก ปลานิล ปลาช่อน ปลาตะเพียน ตามแบบที่ประมงได้นำมาเสนอและทดลอง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากดินไม่เก็บน้ำในฤดูแล้ง แต่ก็ไม่ได้ลดความพยายามในการเรียนรู้ หลังจากที่ได้กลับมาจากการศึกษาดูงาน กอง สมหวังเริ่มไปศึกษาเรื่องเตาที่นาพ่อไสว การเรียนรู้ในเรื่องการเผาถ่านถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะความไม่รู้อะไรและต้องการเรียนรู้ จึงสามารถผลิตน้ำส้มควันไม้ ด้วยเทคนิคในเรื่องการกลั่นเหล้า ทำให้ได้น้ำส้มควันไม้ที่มีประสิทธิภาพสูง

บรรจง โพธิ์คำ เกษตรอินทรีย์

"กิจกรรมทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรา เราควรดำเนินไปด้วยความพอเพียง มีอยู่ มีกิน มีอาหารกินเพียงพอ มีปัจจัย ๔ ไม่ควรใช้เงินเป็นใหญ่ เพราะเงินเรากินไม่ได้"

บรรจง เริ่มชีวิตจากลูกชาวนา สู่มืองกรุง จากช่างตัดผม สู่ นักปฏิบัติธรรม ผู้พลิกพื้นดินเป็นเกษตรอินทรีย์ ชีวิตที่น่าติดตาม น่าค้นหาผู้ที่เรียกว่า มีความสามารถรอบด้าน ทั้งในด้านทักษะอาชีพ ช่างตัดผม ช่างซ่อมรถ ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า จนมาถึงการปฏิบัติตนเองด้วยการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ทำอยู่ทำกินด้วยการคำนึงถึงสุขภาพทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค จนได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างของคำว่า เกษตรอินทรีย์ คือการทำเกษตรที่ปลอดภัย ต่อสุขภาพ ไม่ใช่สารเคมีทางการเกษตรทุกรูปแบบ

รายชื่อครัวเรือนพอเพียงอาสา

๑. นายวัฒนา โสมณวัฒน์	๓๒. นายประสิทธิ์ โปธิคำ	๖๓. นางทองสวย จันทวัฒน์	๙๔. นางทองหมุน ศรีสุข	๑๑๖. นางคำพอง เรียบผา	๑๓๘. นางดวงปี ทองย้อย
๒. นายผั่น หูตาชัย	๓๓. นายโพฑุณย์ เรียบผา	๖๔. นายอุทิศ สืบศรี	๙๕. นางพิมพ์ศรี ทองขาว	๑๑๗. นางเพ็ง วรรณชาติ	๑๓๙. นายประสงค์ แก้วทอง
๓. นายอัฐพล การบรรจง	๓๔. นางไพसान ปัญญา	๖๕. นายทองอินทร นน့်สินธ์	๙๖. นายสก องอาจ	๑๑๘. นางลัย กวีกรณ	๑๔๐. นางวันดี พงษ์สนิท
๔. นายไสว จอมสวรรค์	๓๕. นายชาญ แสنگล้ำ	๖๖. นายอินทร์ สมหวัง	๙๗. นายคำปอน สมหวัง	๑๑๙. นางพรพรรณ บุญสาวท	๑๔๑. นางคำบุ เจริญบุตร
๕. นายนวนศรี คำศรี	๓๖. นายนิคม แก้วทอง	๖๗. นายสมนึก พุศรี	๙๘. นายพิกุล สมหวัง	๑๒๐. นางสมร สิงห์แข็งแรง	๑๔๒. นายปัญญา พรพิพัฒน์
๖. นางมะลิ ธนาคุณ	๓๗. นายจรวัน อินป่า	๖๘. นายมนูญ หางนาค	๙๙. นายหนู ลีลาเมือง	๑๒๑. นางบังออน แสงผล	๑๔๓. นางสุทอน ธนธรรม
๗. นายคำรง วงศ์จันทร์	๓๘. นายองอาจ ภูมิภาค	๖๙. นายสงวน หูตาชัย	๑๐๐. นายสมพงษ์ องอาจ	๑๒๒. นางเนียน ไชยมี	๑๔๔. นางจำปา บุญคำ
๘. นายคณัย หูตาชัย	๓๙. นายเฉย ยาวะโนภาส	๗๐. นายสี วงศ์ไกร	๑๐๑. นายทองสุข สมหวัง	๑๒๓. นางไคสี คูหล้า	๑๔๕. นางไสว มีศิริ
๙. นางสนิท โสมณวัฒน์	๔๐. นางไพบวัน วรรณชาติ	๗๑. นางนาง สมหวัง	๑๐๒. นายปรีชา แก่นกุหลาบ	๑๒๔. นางวิภา พวงชมพู	๑๔๖. นางราตรี หวังผล
๑๐. นางแหล่ โสมณวัฒน์	๔๑. นางสาวจิตรกร โสมณวัฒน์	๗๒. นายสนั่น ศรีพรม	๑๐๓. นายวิสุทธิ ศิริโสม	๑๒๕. นายประสิทธิ์ สุวรรณเพชร	๑๔๗. นายแสง แสงใสแก้ว
๑๑. นายเป้า หูตาชัย	๔๒. นายบวร ลิมสุวรรณ	๗๓. นายสุรศักดิ์ ทวีบุตร	๑๐๔. นายบุญยัง ศักดิ์ศรี	๑๒๖. นายเสาร์ โพธิ์คำ	๑๔๘. นายหนูชิต ผ่องใส
๑๒. นางสาวพิกุล พิมพ์ประเสริฐ	๔๓. นางอัมพร บุชาบุตร	๗๔. นายประจันต์ สมหวัง	๑๐๕. นายบรรลु หนักแน่น	๑๒๗. นายสาคร โสมณวัฒน์	๑๔๙. นางวินิจ แก่นกุหลาบ
๑๓. นางแถว โสมณวัฒน์	๔๔. นางสาวจุฑามาศ เสริมทรัพย์	๗๕. นายบัน หวังผล	๑๐๖. นายชัชวาลย์ โพธิ์ทอง	๑๒๘. นายชาคก วันธาคี	๑๕๐. นางวรรณิ์ วิเวกวินัย
๑๔. นางดวงจันทร์ ศรีแสงรงค์	๔๕. นางสุนิศา เสริมทรัพย์	๗๖. นายดิเรก พุทธาสมศรี	๑๐๗. นายบรรจง โพธิ์คำ	๑๒๙. นายวีระ พุ่มคำ	๑๕๑. นางสุทมาวดี จริคัน
๑๕. นางทัศนีย์ แสงใสแก้ว	๔๖. นางสาวจิติมา อาชญาทา	๗๗. นายประคอง หวังผล	๑๐๘. นางแพงสี โพธิ์คำ	๑๓๐. นายอนัน พันธุ์ครู	๑๕๒. นางละไมย วิเวกวิลัย
๑๖. นายมานิตย์ โสมณวัฒน์	๔๗. นายชินนกร เชื้อบุญทิศย์	๗๘. นายวิชัย มีศิริ	๑๐๙. นายทองสุข โพธิ์คำ	๑๓๑. นางทองเลียน พงษ์สนิท	๑๕๓. นายธงไชย มีศิริ
๑๗. นายประสิทธิ์ บุญคำ	๔๘. นายสำรอง จันเรื่อง	๗๙. นายสมยศ สมหวัง	๑๑๐. นายสำเนียง ลิภา	๑๓๒. นายสวัสดิ์ หางนาค	๑๕๔. นายประหยัด ทองโสม
๑๘. นายมนูญ บุญสาวท	๔๙. นางขวัญข้าว ชาวไทย	๘๐. นายสุข ทองคำ	๑๑๑. นายคอกไม้ หักคุ	๑๓๓. นายบุญสา เรียบผา	๑๕๕. นายสุวรรณ์ บุญปก
๑๙. นายหนูอาน โสมณวัฒน์	๕๐. นางบำเพ็ญ เบิกบาน	๘๑. นายแอะ อาชญาทา	๑๑๒. นายบัวเรือน ทองใบ	๑๓๔. นายอคุลย์ แสงชาติ	๑๕๖. นางประยงค์ สมหวัง
๒๐. นายวาสดี จอมสวรรค์	๕๑. นายกอง สมหวัง	๘๒. นายพร สมหวัง	๑๑๓. นายไพฑูรย์ นุกภิบาล	๑๓๕. นายสรศักดิ์ สุโขรัมย์	๑๕๗. นางแตง แสงใสแก้ว
๒๑. นางกนกลักษณ์ อินทร์รัตน์	๕๒. นายสุนทร หูตาชัย	๘๓. นายสมศักดิ์ ศรีเนตร	๑๑๔. นายสาวท อาชญาทา	๑๓๖. นางจันทร์พิญ ภูบแก้ว	
๒๒. นายสมานมิตร บุญคำ	๕๓. นางสงวน พุนทวี	๘๔. นายบรร โสมะวงษ์	๑๑๕. นางลา โพธิ์คำ	๑๓๗. นางแปลง แสงชาติ	
๒๓. นางพันศรี องอาจ	๕๔. นายคำผอง พุศรี	๘๕. นายสมศรี สมหวัง			
๒๔. นางทองสุนย์ ศิริโสม	๕๕. นายชาศรี แก้วทอง	๘๖. นางลำพูน แสงโพธิ์			
๒๕. นางทองพูน ธิมาไชย	๕๖. เด็กหญิงอมรประภา สาสิงห์	๘๗. นายรุ่งทิวา พุทธาสมศรี			
๒๖. นางคอกไม้ โสมณวัฒน์	๕๗. นางศรีประจันต์ ศรีพรม	๘๘. นายประชิด นันทักกี้			
๒๗. นางสมศรี หูตาชัย	๕๘. นายบุญเลิศ โสมณวัฒน์	๘๙. นางสมทรง องอาจ			
๒๘. นางเหมือย หูตาชัย	๕๙. นายทวี ผิวแดง	๙๐. นายอุดร สมหวัง			
๒๙. นายคำบุ ผิวแดง	๖๐. นายทองดี แก้วคงใหญ่	๙๑. นายเกษม ศักดิ์ศรี			
๓๐. นางสมคิด โสมณวัฒน์	๖๑. นายแสง บุญปก	๙๒. นายอ่อนสา สมหวัง			
๓๑. นายสุพจน์ แสงชาติ	๖๒. นายสินทร ยาวะโนภาส	๙๓. นายประสงค์ วิเวกวินัย			

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล	นางสาวชนุชพร โสมณวัฒน์
เจ้าหน้าที่ประจำภาค	นายกฤติน เอกพันธ์
ที่ปรึกษาภาค	นายวีระ นิจไตรรัตน์

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
๕๕๕ ถนนวิภาวดีรังสิต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๖๖(๐)-๒๕๓๗-๒๐๐๐
www.pttplc.com